

ROLI I UNIVERSITETEVE NË PARANDALIMIN E EKSTREMIZMIT TË DHUNSHËM

MANUAL

MIRËNJOHJE

Manuali “Roli i Universiteteve në Parandalimin e Ekstremizmit të Dhunshëm” është përgatitur nga Instituti ADRIAPOL në kuadër të projektit “Parandalimi dhe riintegrimi i sigurt: Një qasje holistike dhe qëndrueshme ndaj ekstremizmit të dhunshëm” zbatuar nga Instituti Adriapol dhe Terre Des Hommes Shqipëri, në partneritet me Qendrën Kundër Ekstremizmit të Dhunshëm në Shqipëri (CVE) me mbështetjen financiare të Fondit Global Të Angazhimit dhe Qëndrueshmërisë së Komunitetit (GCERF).

Pikëpamjet dhe informacionet e dhëna në këtë dokument janë vetëm të autorëve dhe jo domosdoshmërisht shprehin pikëpamjet dhe qëndrimet e donatorit.

TABELA E PËRMBAJTJES

01

Fjalorth

02

Hyrje

03

Përmbledhja ekzekutive

04

Ekstremizmi i dhunshëm dhe radikalizmi

05

Ekstremizmi i dhunshëm dhe edukimi

06

Radikalizmi dhe Edukimi

07

Roli i universiteteve në parandalimin e ekstremizmit të dhunshëm

08

Roli i universiteteve në kohezionin e komunitetit

09

Informacion

FJALORTH

Ky fjalor shërben për të sqaruar termat kyç të përdorur në këtë manual.

01

SHOQËRIA CIVILE

një grup i larmishëm i aktorëve joqeveritar, komuniteteve dhe shoqatave formale ose joformale me një gamë të gjerë rolesh, që angazhohen në jetën publike duke kërkuar të avancojnë vlerat dhe objektivat e përbashkëta.

02

AKTORËT E SHOQËRISË CIVILE

anëtarët e komunitetit, duke përfshirë gratë, të rinjtë dhe udhëheqësit fetarë dhe të tjerë të komunitetit, ata që janë të pozicionuar mirë për të ofruar kontribute me ndikim afatgjatë për mirëqenien e shoqërisë.

03

KOMUNITET

gra, burra, grupe shoqërore dhe institucione që janë të bazuara në të njëjtën zonë dhe/ose kanë interesa të përbashkëta.

04

REZISTENCA E KOMUNITETIT

aftësia e një komuniteti për të përballuar, për t'iu përgjigjur dhe për të rikuperuar nga një gamë e gjerë ngjarjesh të dëmshme dhe të pafavorshme.

05

SIGURIA E KOMUNITETIT

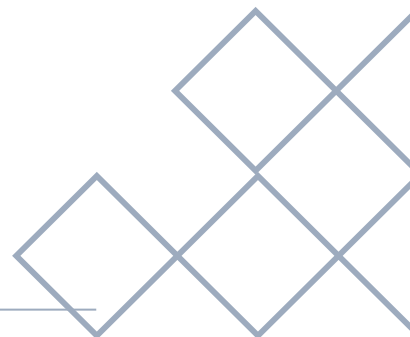
terma të përgjithshëm që i referohen qëllimeve të dëshirueshme reciproke të mbrojtjes së banorëve vendas dhe vizitorëve në një zonë nga kërcënimet e paraqitura nga sjellja antisociale, çrregullimi social, krimi dhe terrorizmi.

06

QASJA E SYNUAR NGA KOMUNITETI NDAJ TERRORIZMIT

politika dhe praktika kundër terrorizmit që të nxitura nga prioritetet e sigurisë së një shteti, synojnë komunitetet për mbledhjen e inteligjencës dhe aktivitetet e zbatimit për të zbuluar terroristët e dyshuar dhe për të penguar aktivitetet e tyre, veçanërisht planet aktive për sulme.

FJALORTH

Ky fjalor shërben për të sqaruar termat kyç të përdorur në këtë manual.

07

KUSHTET E FAVORSHME PËR TERRORIZËM

faktorë të ndryshëm socialë, ekonomikë, politikë dhe të tjerë (p.sh., mungesa e sundimit të ligjit dhe shkeljet e të drejtave të njeriut, mungesa e qeverisjes së mirë, konfliktet e zgjata të pazgjidhura) që kontribuojnë në rrethanat në të cilat individët mund të bëhen terroristë.

09

KUNDËR-TERRORIZMI

politika, ligjet dhe strategjitë e zhvilluara nga aktorët shtetërorë dhe të zbatuara kryesisht nga agjencitë e zbatimit të ligjit dhe inteligjencës, dhe ndonjëherë nga ushtria, që synojnë parandalim ose kapjen e terroristëve, pengimin e kompleteve terroriste dhe çmontimin e organizatave terroriste.

11

PERSPEKTIVA GJINORE

ndërgjegjësimi dhe shqyrtimi i nevojave, përvojave dhe statuseve të ndryshme të grave dhe burrave bazuar në kontekstin socio-kulturor.

08

KUNDËR EKSTREMIZMIT TË DHUNSHËM

veprime proaktive, jo shtrënguese për të kundërshtuar përpjekjet e ekstremistëve të dhunshëm për të radikalizuar, rekrutuar dhe mobilizuar ndjekësit ndaj dhunës dhe për të adresuar faktorë të veçantë që lehtësojnë dhe mundësojnë rekrutimin e ekstremistëve të dhunshëm dhe radikalizimin në dhunë.

10

ISH-EKSTREMISTË TË DHUNSHËM

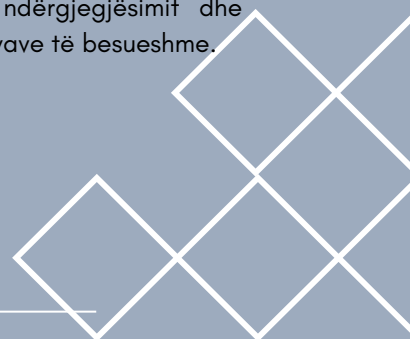
"ish" - individë që janë shkëputur nga një rrugë drejt ekstremizmit të dhunshëm dhe radikalizimit që çon në terrorizëm dhe që mund të luajnë një rol të dobishëm në rritjen e ndërgjegjësimit dhe komunikimin e kundër-narrativave të besueshme.

12

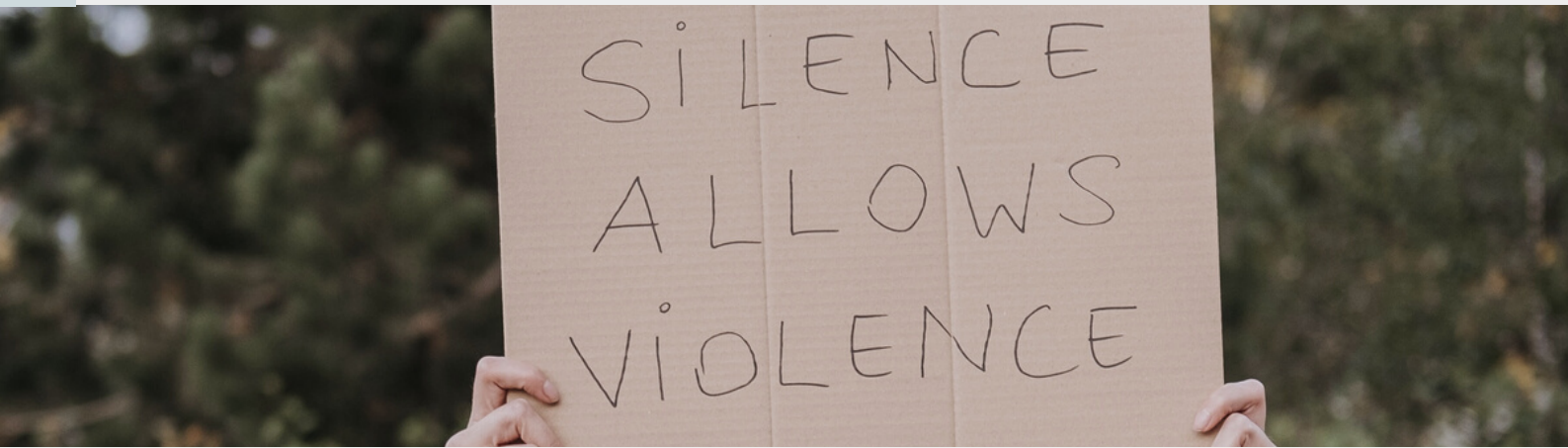

RADIKALIZIMI QË ÇON NË TERRORIZËM

procesi dinamik ku një individ pranon dhunën terroriste si një veprim të mundshëm, ndoshta edhe legjitim. Kjo përfundimisht, por jo domosdoshmërisht, mund ta shtyjë këtë person të mbrojë, të veprojë në mbështetje ose të përfshihet në terrorizëm.

HYRJE

Ekstremizmi i dhunshëm dhe forcat themelore të radikalizimit janë ndër sfidat më të përhapura të kohës sonë. Ndërsa ekstremizmi i dhunshëm nuk kufizohet në asnjë moshë, gjini, grup apo komunitet, të rinjtë janë veçanërisht të cenueshëm ndaj mesazheve të ekstremistëve të dhunshëm dhe organizatave terroriste. Përballë kërcënimeve të tilla, të rinjtë kanë nevojë për mundësi arsimore përkatëse dhe në kohë për të zhvilluar njohuritë, aftësitë dhe qëndrimet që mund t'i ndihmojnë ata të ndërtojnë qëndrueshmërinë e tyre ndaj një propagande të tillë.

Këto kompetenca mund të zhvillohen me ndihmën e pedagogëve të sigurt dhe të përgatitur mirë, të cilët janë në kontakt të gjerë me të rinjtë. Duke pasur parasysh këtë shqetësim, ky manual u hartua për pedagogët e arsimit të lartë. Ky manual synon të mbështesë përpjekjet e pedagogëve që punojnë në mjedise arsimore formale dhe joformale. Më konkretisht, ky manual synon:

- Të orientojë pedagogët se si mund të diskutohet çështja e ekstremizmit të dhunshëm dhe radikalizimit me të rinjtë,
- Të ndihmojë pedagogët të krijojnë një klimë në auditor që është gjithëpërfshirëse dhe e favorshme për dialog të respektueshëm, diskutim të hapur dhe të menduarit kritik.

PËRMBLEDHJE EKZEKUTIVE

Ekstremizmi i dhunshëm dhe radikalizimi që çojnë në terrorizëm kërcënojnë sot gjithnjë e më shumë botën dhe veçanërisht vendet të cilat kanë një gjendje jo të mirë ekonomike, pjesë në të cilën është dhe Shqipëria. Operacionet tradicionale kundër terrorizmit janë të pamjaftueshme për të trajtuar këtë kërcënim dhe duhet të kombinohen me përpjekjet për të parandaluar qasjet e ekstremizmit të dhunshëm.

Parandalimi efektiv kërkon bashkëpunim dhe koordinim ndërmjet aktorëve përkatës të qeverisë". Aktorët e të gjithë qeverisë përfshijnë policinë; komitetet e sigurisë kombëtare; komitetet për çështjet fetare, rininë dhe gratë; dhe ministritë e punëve të brendshme, të punës dhe e mirëqenies sociale, dhe arsimit ndër të tjera.

Parandalimi i suksesshëm kërkon gjithashtu dialog dhe bashkëpunim ndërmjet aktorëve qeveritarë dhe një sërë aktorësh joqeveritar – kjo njihet si një qasje e "të gjithë shoqërisë". Publiku më i gjerë, komunitetet lokale dhe sektori privat duhet të shihen nga qeveritë si palë të interesuara dhe partnerë në parandalimin dhe luftimin e ekstremizmit të dhunshëm, dhe jo thjesht si objekt pasiv i aktiviteteve të zbatimit të ligjit.

Aktorët e gjithë shoqërisë që mund të jenë partnerë të vlefshëm përfshijnë të rinjtë, gratë dhe udhëheqësit e komunitetit. Të rinjtë dhe gratë mund të jenë të pambrojtur ndaj rekrutimit, por ato gjithashtu mund të jenë agjentë të fuqishëm të ndryshimeve shoqërore që mund t'i largojnë individët nga rreziqet e radikalizimit drejt dhunës. Udhëheqësit e komunitetit janë kritikë për nxitjen e kulturave të tolerancës dhe dialogut të hapur, dhe për të punuar me anëtarët e komunitetit vulnerabël në mënyrë që të refuzojnë ideologjitë e dhunshme. Aktorë të tjerë kyç të shoqërisë civile përfshijnë mësues, pedagogë, studiuesit, sektorin e teknologjisë së komunikimit të informacionit dhe mediave sociale dhe gazetarët.

Në mënyrë ideale, një qasje e të gjithë shoqërisë duhet të integrohet në të gjitha fazat e zhvillimit, zbatimit dhe monitorimit të strategjive kundër ekstremizmit të dhunshëm, duke përfshirë dhe Universitetet dhe stafet Akadematike. Këto faza përfshijnë analizën e situatës, krijimin e njohurive dhe kërkimin; hartimi i objektivave dhe aktiviteteve; zbatimin e projekteve; monitorimi dhe vlerësimi; komunikimi strategjik; dhe mekanizmat e advokimit dhe reagimit.

EKSTREMIZMI I DHUNSHËM DHE RADIKALIZIMI

Ekstremizmi i dhunshëm i referohet besimeve dhe veprimeve të njerëzve që mbështesin ose përdorin dhunën e motivuar ideologjikisht për të arritur pikëpamje radikale ideologjike, fetare ose politike. Pikëpamjet e ekstremizmit të dhunshëm mund të shfaqen përgjatë një sërë çështjesh, duke përfshirë politikën, fenë dhe marrëdhëniet gjinore. Asnjë shoqëri, komunitet fetar apo botëkuptim nuk është imun ndaj një ekstremizmi të tillë të dhunshëm. Ekstremizmi i dhunshëm është "kur nuk lejon një këndvështrim tjetër; kur i konsideroni pikëpamjet tuaja si mjaft ekskluzive, kur nuk lejoni mundësinë e dallimit dhe kur dëshironi t'ua impononi këtë pikëpamje të tjerëve duke përdorur dhunë nëse është e nevojshme."

Megjithëse "radikalizimi" është një term i kontestuar për disa, ai është përdorur për të përcaktuar procesin përmes të cilit një individ ose një grup e konsideron dhunën si një mjet veprimi legjitim dhe të dëshirueshëm. Mendimi radikal që nuk e lejon ushtrimin e dhunës për qëllime të mëtejshme politike mund të shihet si normal dhe i pranueshëm dhe të promovohet nga grupe që punojnë brenda kufijve të ligjit.

Nuk ka asnjë profil apo rrugë të vetme për radikalizimin, apo edhe shpejtësinë me të cilën kjo ndodh. As niveli i arsimimit nuk duket të jetë një parashikues i besueshëm i cenueshmërisë ndaj radikalizimit. Megjithatë, është vërtetuar se ka faktorë socio-ekonomikë, psikologjikë dhe institucionalë që çojnë në ekstremizëm të dhunshëm. Specialistët i grupojnë këta faktorë në dy kategori kryesore:

"Faktorët Shtytës" janë faktorë që i shtojnë individët drejt ekstremizmit të dhunshëm, si p.sh.: marginalizimi, pabarazia, diskriminimi, persekutimi ose perceptimi i tyre; akses i kufizuar në arsim cilësor përkatës; mohimi i të drejtave dhe lirive civile; dhe ankesa të tjera mjedisore, historike dhe socio-ekonomike.

"Faktorët tërheqës" janë faktorë që ushqejnë tërheqjen e ekstremizmit të dhunshëm, për shembull: ekzistenca e grupeve ekstremiste të dhunshme të organizuara mirë me diskurse bindëse dhe programe efektive që ofrojnë shërbime, të ardhura dhe/ose punësim në këmbim të anëtarësisë. Grupet gjithashtu mund të joshin anëtarë të rinj duke ofruar rrugë për ankesat dhe premtimin e aventurës dhe lirisë. Për më tepër, këto grupe duket se ofrojnë rehati shpirtërore, dhe një rrjet social mbështetës.

SHENJAT E HERSHME TË E RADIKALIZIMIT

Ndarja e papritur me familjen dhe miqësitë e gjata.
Braktisja e papritur e shkollës dhe konfliktet me shkollën.
Ndryshim në sjellje në lidhje me ushqimin, veshjen, gjuhën,
financat.
Ndryshime në qëndrime dhe sjellje ndaj të tjerëve: komente
antisociale, refuzim i autoritetit, refuzim për të bashkëvepruar në
shoqëri, shenja tërheqjeje dhe izolimi.
Ndjekja e rregullt e faqeve të internetit dhe pjesëmarrja në rrjetet e
mediave sociale që shfaqin pikëpamjet radikale ose ekstremiste.
Referenca ndaj teorive apokaliptike dhe konspirative

Ekzistojnë një sërë përkufizimesh që lidhen me “ekstremizmin e dhunshëm” shpesh këto përkufizime nuk kanë qënë të harmonizuara.

Një nga përkufizimet më të pranuar pohon se “ekstremizmi i dhunshëm” i referohet veprave të dhunës që përligjen ose shoqërohen me një ideologji ekstremiste fetare, sociale apo politike. Koncepti i ekstremizmit të dhunshëm është më i gjerë dhe më i shtrirë se sa terrorizmi, sepse ai mirëpret çdo lloj dhune, për sa kohë që motivimi i tij gjykohet si ekstremist.

Pikëpamjet e ekstremizmit të dhunshëm mund të shfaqen në një sërë çështjesh, duke përfshirë dhe marrëdhëniet politike, fetare dhe gjinore. Asnjë shoqëri apo komunitet nuk është imun ndaj ekstremizmit të dhunshëm.

Ekstremizmi i dhunshëm cilësohet situata kur: *“Individi nuk pranon pikëpamje të ndryshme nga të vetat; kur mendon se pikëpamjet e veta janë të veçanta, kur nuk pranon mundësinë e të ndryshmes duke tentuar ti imponojë mendimet e veta të tjerëve, nëse është e nevojshme, edhe përmes dhunës”.*

“Radikalizimi” u referohet proceseve me anë të të cilave individi përqafon apo mbështet gjithmonë e më shumë ide që konsiderohen të jenë ekstremiste. Në mënyrë tipike, radikalizimi nuk shkaktohet nga një ndikim i vetëm, por nga një ndërthurje faktorësh dhe dinamikash. Ai është një koncept me interpretime të ndryshme. Shpesh termi përdoret në një mënyrë që sugjeron një lidhje të nënkuptuar midis ideve radikale dhe dhunës. Kjo është problematike sepse jo të gjithë ata që kanë ide radikale (apo ekstremiste) do të angazhohen apo do të mbështesin veprime të dhunshme, dhe se mundësia për të pasur ide - pavarësisht nga natyra e tyre - është e përcaktuar si një e drejtë themelore e njeriut.

EKSTREMIZMI I DHUNSHËM DHE EDUKIMI

Roli i edukimit në parandalimin e ekstremizmit të dhunshëm dhe de-radikalizimin e të rinjve ka fituar një vemendje shumë të madhe sidomos kohët e fundit. Një hap i rëndësishëm në këtë drejtim ishte lançimi, në dhjetor 2015, i Planit të Veprimit të Sekretarit të Përgjithshëm të OKB-së për Parandalimin e Ekstremizmit të Dhunshëm, i cili njeh rëndësinë e arsimit cilësor për të trajtuar nxitësit e këtij fenomeni.

Këshilli i Sigurimit i Kombeve të Bashkuara gjithashtu theksoi këtë pikë në rezolutat e tij 21789 dhe 2250, të cilat theksojnë veçanërisht nevojën për "arsim cilësor për paqen që i pajis të rinjtë me aftësinë për t'u angazhuar në mënyrë konstruktive në strukturat qytetare dhe proceset politike gjithëpërfshirëse" dhe u bëri thirrje të gjithë aktorëve relevant të marrin në konsideratë krijimin e mekanizmave për të promovuar një kulturë paqeje, tolerance, dialogu ndërkulturor dhe ndërfaqësor që përfshin të rinjtë dhe dekurajojnë pjesëmarrjen e tyre në aktet e dhunës, terrorizmit, ksenofobisë dhe të gjitha formave të diskriminimit.

Pavarësisht nëse ofrohet përmes shkollave, klubeve dhe shoqatave të komunitetit ose në shtëpi, arsimi me të vërtetë njihet si një komponent i rëndësishëm i një angazhimi shoqëror për të frenuar dhe parandaluar rritjen e ekstremizmit të dhunshëm.

Arsimi mund të...

Ndihmojë të rinjtë të zhvillojnë aftësitë komunikuese dhe ndërpersonale që u nevojiten për të dialoguar, përballur me mosmarrëveshjet dhe për të mësuar qasje paqësore ndaj ndryshimit.

Ndihmojë të rinjtë të zhvillojnë mendimin e tyre kritik për të hetuar pretendimet, për të verifikuar thashethemet dhe për të vënë në dyshim legjitimitetin dhe tërheqjen e besimeve ekstremiste.

Ndihmojë të rinjtë të zhvillojnë aftësi për t'i rezistuar tregimeve ekstremiste dhe të fitojnë aftësitë social-emocionale për të kapërcyer dyshimet e tyre dhe për t'u angazhuar në mënyrë konstruktive në shoqëri pa pasur nevojë të përdorin dhunën.

Nxisë qytetarë të informuar në mënyrë kritike të aftë për t'u angazhuar në mënyrë konstruktive në veprime kolektive paqësore.

RADIKALIZIMI DHE EDUKIMI

Edukimi luan një rol themelor në formësimin e pikëpamjeve dhe sjelljes së individëve. Prandaj, trajnimi për qytetari është qëllimi thelbësor i të gjithë arsimit. Në përgjithësi, kjo do të nënkuptonte rrënjosjen e asaj ndjenje të përgjegjësisë shoqërore dhe politike që i mundëson një populli të funksionojë pa probleme. Ai përpiqet të çrrënjos prirjet antisociale dhe të krijojë zakone, instinkte, modele sjelljesh dhe norma sjelljeje që eliminojnë prirjet antisociale dhe egoiste. Në vendet pa tradita të pjekurisë politike, ekziston një domosdoshmëri më e madhe e përpjekjeve të vetëdijshme për të krijuar një kuptim të duhur të shoqërisë dhe institucioneve.

Radikalizimi, është një manifestim i modeleve të sjelljes devijuese dhe irracionale, që reflektohet në pamjaftueshmëritë shoqërore në lidhje me trajnimin e qytetarëve. Radikalizimi përgjithësisht kuptohet si një proces që çon në rritjen e përdorimit të dhunës për të arritur qëllime politike. Shumica e autorëve përdorin fjalët terrorizëm dhe radikalizëm në mënyrë të ndërsjellë, por studiues të shumtë përdorin fjalën "radikalizim" në vend të terrorizmit për aktivitetet aktuale të dhunshme. Radikalizimi shihet si një fenomen global dhe asnjë shoqëri nuk duket të jetë e lirë prej tij. Por natyra dhe shkalla në të cilën radikalizimi ka zënë rrënjë ndryshojnë nga shoqëria në shoqëri, kryesisht në varësi të zhvillimeve socio-ekonomike.

“Nëse një shoqëri është e arsimuar, e shkolluar dhe ekonomikisht e zhvilluar, perspektivat e ekstremizmit, që shndërrohen në militantizëm, radikalizëm, dhunë dhe terrorizëm bëhen proporcionalisht të zbehta. Por, nëse shoqëria është e prapambetur, e pazhvilluar dhe analfabete, sfida e ekstremizmit bëhet serioze”.

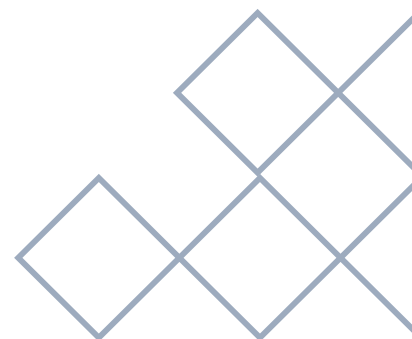

SFIDAT DHE TË DREJTAT KRYESORE

Thelbësore për "marrëdhëniet në universitet" dhe axhendën e "universitetit të sigurt" është qëllimi i barazisë, ndërmjet të gjitha hallkave të cilat përbëjnë universitetin.

Aksesi i dobët është i lidhur me klasën shoqërore, si dhe me racën ose fenë; të rinjtë nga nivele më të larta të shoqërisë në vend kanë katër herë e gjysmë më shumë gjasa për të shkuar në universitetet kryesore sesa fëmija nga nivelet mesatar të shoqërisë.

Studentët ndërkombëtarë janë një pjesë gjithnjë e më e rëndësishme e arsimit të lartë, por hulumtimet tregojnë se për disa çështje ata mund të kenë përvoja negative. Disa universitete i trajtojnë këto përmes qasjes së 'përvijës studentore'. Shumica e universiteteve zhvillojnë programe për studentët e tyre ndërkombëtarë për t'i ndihmuar në integrimin e tyre në grupin studentor, për të njohur komunitetin lokal dhe për t'i prezantuar ata në pjesë të ndryshme të vendit. Aty ku nuk ekzistojnë tashmë, universitetet duhet të krijojnë programe për studentët e tyre ndërkombëtarë dhe të punojnë me universitete të tjera në zonat e tyre lokale për të maksimizuar burimet dhe për të ndarë praktikën e mira, qasja e ndërkombëtarizimit vjen dhe si rezultat i programeve të ndryshme të shkëmbimit që universitetet kanë në kuadër të programeve Erasmus + por jo vetëm.

ROLI I UNIVERSITETEVE NË PARANDALIMIN E EKSTREMIZMIT TË DHUNSHËM

Universitetet dhe shkollat kanë pozicione strategjike dhe funksione unike në luftën kundër dhe parandalimin e ekstremizmit të dhunshëm në shoqëri. Ata mund të luajnë role të shumta si zbulues, parandalues, planifikues dhe prodhues të ideve për të trajtuar kërcënimin e ekstremizmit të dhunshëm qoftë në komunitetet e tyre dhe shoqërinë në përgjithësi. Megjithatë, në çfarë mase institucionet arsimore kanë luajtur rolin e tyre në përballjen me sfidat në rritje të ekstremizmit të dhunshëm sot? Institucionet arsimore, kryesisht universitetet, kolegjet dhe shkollat, duhet të funksionojnë si "forca e tretë" në luftën kundër dhe parandalimin e ekstremizmit të dhunshëm. Disa nga mënyrat sesi mund të fuqizohen institucionet arsimore për të luajtur rolin e tyre në nismat kundër ekstremizmit të dhunshëm janë:

Së pari, administratorët e universiteteve duhet të jenë më proaktivë në zbulimin e elementëve ekstremistë në komunitetet e tyre. Qasja proaktive mund të përkthehet si një formë e ndjekjes kostante për të identifikuar nëse ekzistojnë elementë të mundshëm në komunitetet e tyre dhe për të pranuar ekzistencën e problemit nëse ka një rast legjitim. Administratori arsimor nuk duhet ta fsheh çështjen apo të përpiqet ta mbulojë për të mbrojtur emrin e mirë të institucionit. Pa dyshim, mbrojtja e imazhit të mirë të një institucioni është e rëndësishme. Por, ata gjithashtu duhet të kenë parasysh se kur bëhet fjalë për çështjet e sigurisë, ajo shpesh mbipeshon konsiderata të tjera për shkak të madhësisë së ndikimeve dhe interesit publik.

Së dyti, kontrollet e historikut të lektorëve të ardhshëm janë një nga komponentët jetik në parandalimin e përhapjes së ekstremizmit të dhunshëm në kampuse dhe shkolla. Pa dyshim, ky rekomandim mund të ngjall kritika nga disa anë, sepse ai mund të prekë liritë civile dhe lirinë e shprehjes. Megjithatë, kjo politikë është një metodë efektive për të mposhtur ekstremizmin e dhunshëm që në fillim. Kontrollet e sigurisë ose të historisë përfshijnë identifikimin e kontakteve të mëparshme me organizatat terroriste, përfshirjen paraprake në militantizëm, sfondin arsimor dhe orientimin ideologjik. Qëllimi i këtij ushtrimi është i qartë: parandalimi i ekstremistëve dhe terroristëve të mundshëm nga përhapja e ideologjive të tyre tek studentët dhe për të mbrojtur universitetet nga të qenit qendra të rekrutimit të terroristëve. Bashkëpunimi me agjencitë e sigurisë dhe ekspertët rrit efektivitetin e ushtrimit.

Së treti, pedagogët dhe mësuesit ofrojnë sistemin më të mirë të paralajmërimit të hershëm për prirjen e studentëve ndaj ekstremizmit. Lektorët dhe mësuesit nuk janë atje vetëm për të dhënë njohuri, por ata gjithashtu mund të luajnë një rol detektiv dhe të udhëzojnë studentët në trajtimin e ideologjive ekstremiste. Studentët shpesh u drejtohen lektorëve ose mësuesve të tyre për të bërë pyetje dhe për të kërkuar përgjigje. Kjo është veçanërisht e vërtetë për studentët që janë në fazën e hershme të radikalizimit. Në këtë pikë, rolet e tyre janë vendimtare: t'i largojnë studentët nga radikalizimi dhe nëse është e nevojshme të raportojnë tek autoritetet e universiteteve për veprime të mëtejshme. Megjithatë, është e rëndësishme të theksohet se në universitete, ne zotërojmë lirinë akademike, diversitetin e opinionëve, lirinë e shprehjes dhe zgjedhjen individuale.

Por, kur çështjet e sigurisë dhe interesi publik bien ndesh me lirinë individuale, e para ka përparësi ndaj të dytës. Shoqëria nuk mund të lejojë që individë të caktuar të rrëmbejnë lirinë e shprehjes dhe të drejtat e njeriut për të përhapur urrejtje, ideologji radikale dhe dhunë në shoqëri.

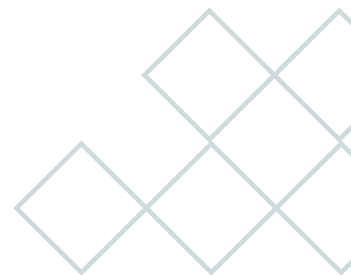
Së katërti, institucionet duhet të ridizajnojnë plan-programet dhe të përfshijnë elemente të studimeve të paqes në mësimdhënie. Plan-programet e universiteteve janë një pjesë e rëndësishme e strategjisë afatgjatë të luftimit dhe parandalimit të ekstremizmit të dhunshëm. Për shembull, përfshirja e një lënde të studimit të paqes, mund të jetë e dobishme në krijimin e një brezi më elastik në përballjen me tendencën në zhvillim të ekstremizmit.

Së pesti, universitetet duhet të përfitojnë nga ekspertiza përkatëse e disponueshme për të kryer kërkime mbi çështjet e ekstremizmit të dhunshëm. Universitete të caktuara janë të njohura për ekspertizën e tyre si në fushën e studimeve të sigurisë, sociologjisë, psikologjisë dhe studimeve islame. Kjo ekspertizë dhe disiplinë mund të përdoret për të kuptuar më mirë fenomenin e militantizmit, ekstremizmit dhe terrorizmit. Adoptimi i qasjeve multidisiplinare është një strategji e mirë për të kuptuar natyrën e problemit në një mënyrë më gjithëpërfshirëse. Nga ky kuptim gjithëpërfshirës, ne jemi në gjendje të prodhojmë formulën më të mirë për t'u marrë me problemin në fjalë. Universitetet gjithashtu duhet të ofrojnë stimuj të caktuar, të ndajnë fonde dhe të zhvillojnë ekspertizë në këtë fushë për të siguruar pjesëmarrjen e akademikëve në kërkimin e terrorizmit.

Së gjashti, kundërvënia dhe parandalimi i ekstremizmit të dhunshëm kërkon gjithashtu pjesëmarrjen e trupave studentore, shoqatave dhe klubeve në programe të orientuara nga komuniteti. Është e rëndësishme që universitetet të luajnë një rol lehtësues për të lidhur trupat studentore me komunitetet dhe shoqërinë civile në nivel lokal për të organizuar programe, seminare dhe aktivitete sociale që promovojnë paqen, tolerancën, mirëkuptimin dhe moderimin. Programet e kësaj natyre nuk janë vetëm të dobishme për komunitetin, ato janë gjithashtu të dobishme për studentët në zhvillimin e aftësive të tyre drejtuese dhe edukimin e tyre për çështjet në fjalë.

Së shtati, ndërsa shumica e programeve kundër ekstremizmit të dhunshëm organizohen në qytete, është e rëndësishme që operatorët të fokusohen gjithashtu tek grupi me të ardhura të ulëta dhe të rinjtë që banojnë në zonat rurale. Në fakt, shumica e të burgosurve lidhur me këtë çështje nuk vijnë nga qytetet. Sigurisht, programet kundër ekstremizmit të dhunshëm me qendër urbane nuk arrijnë grupin e synuar. Kështu, shkollat dhe universitetet në nivel lokal mund të luajnë një rol efektiv në angazhimin e këtyre të rinjve, edukimin dhe fuqizimin e tyre me vlera pozitive dhe rritjen e kapacitetit të tyre për të mohuar ekstremizmin dhe dhunën.

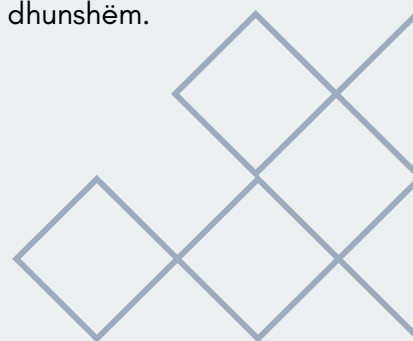
Së teti, komuniteti arsimor në shkolla dhe universitete mund të përfitojë gjithashtu nga bashkëpunimi me organizatat e shoqërisë civile (OSHC) dhe organizatat joqeveritare (OJQ), veçanërisht ato që merren drejtpërdrejt me çështjen e ekstremizmit, dialogun ndërfaqor dhe promovimin e vlerave pozitive.

Së nënti, një projekt ideal kundër ekstremizmit të dhunshëm duhet të përfshijë të gjitha palët e interesuara, veçanërisht grupet etnike dhe komunitetet fetare. Programet kundër ekstremizmit të dhunshëm shpesh fokusohen vetëm në komunitetet muslimane pa pjesëmarrjen e grupeve të tjera etnike dhe komuniteteve fetare. Duke pasur parasysh natyrën multietnike, fetare dhe kulturore të shoqërisë, është e rëndësishme që edhe komunitetet e tjera fetare të marrin pjesë në promovimin e vlerave pozitive si toleranca, bashkëjetesa paqësore, mirëkuptimi dhe promovimi i së mirës së përbashkët. Ekziston nevoja që liderët e komuniteteve fetare të identifikojnë së bashku vlerat universale, të mirat e përbashkëta dhe programet që promovojnë paqen, tolerancën dhe moderimin në mënyrë që të krijojnë një ndikim afatgjatë në ndërtimin e qëndrueshmërisë shoqërore. Shkollat dhe universitetet mund të jenë platforma efektive për projektet kundër ekstremizmit të dhunshëm me bazë multietnike dhe shumë-fetare, duke pasur parasysh faktin se vetë komuniteti arsimor është shumë racor dhe multifetar në natyrë.

Së dhjeti, ekziston një nevojë urgjente për ndërveprim aktiv midis prindërve/familjeve dhe institucioneve arsimore në programet kundër ekstremizmit të dhunshëm. Institucionet arsimore kanë një kapacitet të kufizuar për të zbuluar “shenjat e hershme paralajmëruese” të radikalizimit. Studentët dhe lektorët nuk e kalojnë shumicën e kohës në universitet apo shkollë. Kështu, puna për zbulimin e shenjave paralajmëruese të hershme, “transformimit mendor” dhe “ndryshimeve të sjelljes” është e vështirë pa bashkëpunimin e familjeve apo prindërve. Është e qartë se roli i familjeve, prindërve dhe vëllezërve e motrave është vendimtar për të parandaluar që fëmijët të bien më thellë në radikalizëm dhe ekstremizëm të dhunshëm.

PARANDALIMI I EKSTREMIZMIT TË DHUNSHËM NË ARSIMIN E LARTË

Universitetet kanë detyrimin ndaj stafit dhe studentëve të sigurojnë që vendi i tyre i punës dhe i studimit të jetë një mjedis mikpritës dhe i sigurt. Kjo është e kodifikuar në pjesë të ndryshme të legjislacionit dhe politikave që kanë të bëjnë me: mundësitë e barabarta, shqetësimet dhe ngacmimet, siguria fizike, cenueshmëria dhe mbrojtja e fëmijëve. Këto kërkesa bëhen gjithnjë e më komplekse, veçanërisht kur trupat e studentëve dhe stafit bëhen gjithnjë e më ndërkombëtarë dhe të larmishëm, dhe konkurrenca rritet.

Për shembull, disa shtetet kanë zhvilluar Aktin Unik për Barazi i cili vendos një kërkesë ligjore për institucionet që të konsultohen në mënyrë aktive dhe të adresojnë shqetësimet e studentëve dhe stafit nga të gjitha fetë. Promovimi i marrëdhënieve të mira në universitet lidhet me nevojën për të nxitur universitete që janë të lira nga krimet e urrejtjes dhe intoleranca, bazuar në parimin që stafi dhe studentët kanë të drejtë të punojnë, studiojnë dhe jetojnë pa frikën e frikësimit, ngacmimit ose kërcënimit ose sjelljes së dhunshme, dhe ajo mbështetet nga toleranca dhe respekti për diversitetin. Një universitet është përgjegjës për të siguruar që institucioni të ketë përmbushur detyrimet e tij ligjore për çështje që lidhen me sigurinë. Një "Universiteti i sigurt" mund të përkufizohet si një vend ku studentët trajtohen me tolerancë dhe respekt, dhe repektohet dhe pranohet diversiteti, studentët ndihen të sigurt sepse incidentet e ngacmimit janë të ulëta dhe trajtohen në mënyrë efektive, dhe nuk ka krime të motivuara sipas gjinisë, seksualitetit, racës, fesë ose paaftësisë së një personi. Ofsted e konsideron mbrojtjen, barazinë dhe diversitetin, si thelbësore për drejtimin efektiv të një universiteti. Manuali Ofsted thekson se:

Vlerësimet kufizuese lidhen me mbrojtjen, barazinë dhe diversitetin, pasi këto konsiderohen të jenë thelbësore për sigurimin e cilësisë së zhvillimit dhe mirëqenies së të rinjve dhe të rriturve. Prandaj, vlerësimet për këto dy aspekte mund të kufizojnë vlerësimin për efektivitetin e përgjithshëm.

ARSYET PSE UNIVERSITETET DUHET TË LUAJNË NJË ROL TË RËNDËSISHËM NË PARANDALIMIN E RADIKALIZIMIT

Të rinjtë janë veçanërisht të cenueshëm ndaj mesazheve të ekstremistëve të dhunshëm, ata kanë nevojë për mundësi për të zhvilluar njohuritë, aftësitë dhe qëndrimet që mund t'i ndihmojnë ata të ndërtojnë qëndrueshmëri ndaj një propagande të tillë dhe pedagogët mund t'i ndihmojnë ata me këtë qëllim. Institucionet e arsimit formal luajnë rol kyç në parandalimin e radikalizimit në dy nivele.

Së pari, shkollat nxisin vlera të përbashkëta dhe të menduarit kritik, dhe ato i ndihmojnë të rinjtë të zhvillojnë aftësitë themelore të jetës dhe kompetencat sociale thelbësore për të jetuar në shoqëritë demokratike (Nordbruch, 2016). Arsimi mund t'i ndihmojë të rinjtë të zhvillojnë aftësitë e komunikimit dhe ato ndërpersonale që u nevojiten për të dialoguar, për t'u përbashkuar me mosmarrëveshjet dhe për të mësuar qasje paqësore ndaj ndryshimit, për të zhvilluar mendimin e tyre kritik për të hetuar legjitimitetin e besimeve ekstremiste, për të zhvilluar elasticitetin për t'i rezistuar narrativave ekstremiste, për t'u angazhuar në mënyrë konstruktive në shoqëri pa pasur nevojë të përdorë dhunën dhe të angazhohet në mënyrë konstruktive në veprime kolektive paqësore. Për më tepër, nëse prindërit dhe pedagogët synojnë t'i edukojnë fëmijët drejt qytetarëve demokratikë që respektojnë të drejtat e të tjerëve dhe të tolerojnë besime që janë të ndryshme nga ato të tyre, edukimi që marrin të rinjtë kultivon besime dhe prirje që kundërshtojnë radikalizimin dhe ekstremizmin. Meqenëse ekstremistët kryejnë aktivitete që ata ndoshta nuk e kishin menduar kurrë se do të ishin të aftë, duke u shkëputur nga sjellja e tyre duke përdorur mekanizma të ndryshëm, edukimi moral demokratik mund të ketë një rol të rëndësishëm në përgjigjen e duhur ndaj shenjave të distancimit moral (Pels & de Ruyter, 2012). Në këtë nivel të parandalimit të përgjithshëm, studentëve u jepen mjete për të rritur rezistencën ndaj polarizimit dhe radikalizimit social. Shkollat jo vetëm që mund të kultivojnë aftësi të ndryshme të nevojshme për jetën demokratike, por ato janë edhe vende ku mund të vërehen shenjat e hershme të radikalizimit.

Mësuesit janë shpesh të parët që vërejnë ndryshime në pamjen, të menduarit dhe sjelljen e të rinjëve, gjë që u siguron atyre një rol të rëndësishëm në fillimin e përgjigjeve të hershme (parandalimi sekondar) (Nordbruch, 2016). Arsyeja e parë që çon në rolin kryesor të shkollave në parandalimin e radikalizimit është zgjerimi i ekstremizmit në mjedisë të ndryshme shoqërore dhe sfonde arsimore, duke përfshirë klasat dhe duke ndikuar në jetën në oborret e shkollave dhe universiteteve. Shqetësimet që trajtohen shpesh nga propaganda ekstremiste, si shqetësimet për identitetin, imigracionin, gjininë, konfliktet sociale dhe ekonomike, diskriminimin dhe marginalizimin social, konfliktet ndërkombëtare, diskutohen të gjitha në shoqëri dhe mes studentëve. Kanalet e rëndësishme për adresimin e këtyre shqetësimeve janë rrjetet sociale, të cilat shpesh përdoren për gjuhën e urrejtjes, radikalizimin dhe thirrjet për dhunë. Universitetet janë përgjegjëse për ofrimin e narrativave alternative ndaj atyre që promovohen nga organizatat ekstremiste dhe pritet të ofrojnë një mjedis të sigurt për studentët për të shprehur idetë dhe bindjet e tyre, me praninë e lektorëve për të moderuar diskutimet e tyre. Megjithatë, është e rëndësishme të jemi të vetëdijshëm për kufijtë brenda të cilëve këto pikëpamje janë të pranueshme. Universitetet kanë funksion strategjik dhe unik në parandalimin e radikalizimit.

Rolet e universitetit janë: zbulimi, parandalimi, planifikimi dhe prodhimi i ideve për të trajtuar radikalizimin. Universitetet duhet t'i qasen problemit të radikalizimit në mënyrë ndërdisiplinore, duke e parë në mënyrë holistike një problem të tillë (El-Muhammady, 2018). Kështu, problemi i perceptuar i radikalizimit mund të jetë terren për zhvillimin e ideve dhe zgjidhjeve të problemit në fjalë. Universitetet duhet të mbështesin pjesën tjetër të sistemit arsimor në formën e kryerjes së hulumtimeve, zbatimit e ndërhyrjes adekuate, d.m.th. programet e parandalimit me mbikëqyrje të vazhdueshme, dhe përmirësimin dhe modifikimin e programeve parandaluese (Bašić, 2009). Një përfshirje më e mirë e akademisë universitare do të krijonte forcë shtesë në trajtimin e radikalizimit (El-Muhammady, 2018). Universitetet, nëpërmjet bashkëpunimit me autoritetet shtetërore dhe publike të qytetit dhe me OJF-të, duhet të zhvillojnë bashkëpunim të thellë ndërmjet tyre me qëllim parandalimin e ekstremizmit dhe radikalizimit.

METODAT PËR PARANDALIMIN E RADIKALIZIMIT NË SHKOLLA

Diskriminimi dhe trajtimi i ndryshëm i të rinjve nga grupet minoritare kanë ndikim negativ në mirëqenien, motivimin dhe arritjet e tyre (Eubbels, Den Brok, Veldman, & Van Tartëijk, 2006).

Këto janë gjetje të rëndësishme sepse të rinjtë që janë të ndjeshëm ndaj radikalizimit prirën të kenë një nevojë të fortë për njohje dhe marrëdhënie dhe mund të ndikohen negativisht në rast të refuzimit të mësuesit (Pels & de Ruyter, 2012). Një mënyrë tjetër për të parandaluar radikalizimin në nivel shkolle është duke mësuar demokracinë, e cila nuk duhet të kufizohet vetëm në përvetësimin e njohurive. Studentët duhet të jenë në gjendje të përjetojnë demokracinë, që do të thotë se shkollat duhet t'u ofrojnë atyre mundësitë për të marrë pjesë aktive në procesin arsimor. Ky hap drejt de-radikalizimit kërkon ndryshim në nivel institucional. Pjesëmarrja aktive në procesin arsimor mund të forcojë identifikimin e studentëve me mjedisin e tyre shoqëror dhe të parandalojë tjetërsimin, i cili shpesh shërben si motiv për lidhje me grupet ekstremiste, të cilat plotësojnë nevojën e të rinjve për përkatësi (INEE, 2017; Nordbruch, 2016). Për më tepër, qasjet gjithëpërfshirëse në shkollat shumëetnike, si krijimi i ndjenjës së komunitetit përmes të mësuarit bashkëpunues dhe zhvillimit të komuniteteve demokratike dhe të orientuara nga drejtësia, në vend që të theksojnë asimilimin dhe kontrollin, kanë një efekt pakësues në fillimin e radikalizimit (Pels & de Ruyter, 2012).

Siç u përmend më herët, një nga aspektet e rëndësishme të trajnimit të pedagogëve është zbulimi i shenjave të hershme të radikalizimit tek studentët. Në mënyrë që pedagogët të zbulojnë shenjat se studentët po përfshihen në ideologji radikale, trajnimi duhet t'i inkurajojë ata të angazhohen në një dialog me studentët për të zbuluar motivet pas pamjes dhe sjelljes së tyre të ndryshuar. Kjo metodë thekson rëndësinë e marrëdhënies student - pedagog (INEE, 2017; Nordbruch, 2016).

Pedagogët inkurajojnë pranimin e dallimeve të ndryshme dhe u përgjigjen shprehjeve të urrejtjes dhe dhunës. Megjithatë, shumë pedagogë shprehin shqetësimet e tyre për mungesën e njohurive dhe aftësive që lejojnë përgjigje të kualifikuara ndaj situatave të ndryshme të radikalizimit. Që pedagogët të jenë në gjendje t'u transmetojnë studentëve vlerat e barazisë dhe tolerancës, ata vetë duhet të kalojnë nëpër trajnime për të rritur ndërgjegjësimin për diversitetin kulturor dhe fetar dhe për të pranuar dallimet (INEE, 2017; Nordbruch, 2016).

dikimi i idealeve demokratike dhe vlerave morale të pedagogëve dhe shkollave tek të rinjtë nuk është hetuar shpesh. Ka disa dëshmi se ndërhyrjet e pedagogëve me shprehjet ksenofobike tek të rinjtë janë të lidhura negativisht me ksenofobinë e studentëve, gjë që tregon se ndërhyrja e pedagogëve bën ndryshim (Pels & de Ruyter, 2012). Është e rëndësishme që pedagogët të jenë të vetëdijshëm se si i trajtojnë të rinjtë e pakicave, sepse pedagogët mund t'i përjashtojnë pak a shumë me vetëdije të rinjtë kur u drejtohen atyre ose komuniteteve të tyre.

Krahas trajnimit të pedagogëve, duhet të bëhen edhe disa ndryshime në kurrikulë. Migrimi, veçanërisht përfaqësimi i Islamit dhe myslimanëve, portretizohet si një problem dhe një shkak për shqetësim, dhe jo si një tipar normal i shumicës së shoqërive evropiane. Kjo paraqet papërsosmëritë e kurrikulave dhe teksteve shkollore, të cilat nuk përfaqësojnë saktësisht identitetet dhe biografite e ndryshme që përbëjnë klasat në vendet evropiane. Klasat ofrojnë mjedise të përshtatshme për trajtimin e problemit të polarizimit social dhe promovimin e gjithëpërfshirjes. Duke marrë parasysh faktin se të rinjtë janë të ekspozuar ndaj informacioneve të ndryshme nga media, pedagogët luajnë një rol të rëndësishëm në shpjegimin e këtij informacioni për ta dhe për t'i orientuar ata që ta konsiderojnë informacionin në mënyrë kritike.

Shumë pedagogë hezitojnë t'i mësojnë studentët e tyre për disa çështje të diskutueshme, të tilla si luftërat në Siri dhe Irak, të cilat nuk janë vetëm të rëndësishme për ndërtimin e njohurive, por edhe për t'u ofruar hapësirë studentëve për të shprehur emocionet, zemërimin dhe zhgënjimin (Nordbruch, 2016). Ekstremizmi i dhunshëm mund të trajtohet nga tema të ndryshme, siç janë çështjet e të drejtave dhe përgjegjësisë në shoqëri, drejtësia, identiteti, përkatësia, liria e shprehjes, historia e gjenocidit dhe mizorive masive, sekularizmi dhe humanizmi, barazia gjinore dhe dhuna me bazë gjinore. Diskutimi i këtyre temave, nëse bëhet në mënyrën e duhur, mund t'i ndihmojë të rinjtë të eksplorojnë vlerat dhe opinionet e tyre dhe të menaxhojnë përgjigjet e tyre emocionale, duke fituar një kuptim më të mirë të narrativave themelore të ideologjive ekstreme.

Pas këtyre diskutimeve, duhet të jepen mesazhe pozitive për solidaritetin, respektimin e diversitetit, të drejtat e njeriut, ndjeshmërinë, ndjeshmërinë kulturore, të kuptuarit e diskriminimit, pranimin dhe komunikimin. Për më tepër, të rinjtë duhet të inkurajohen të angazhohen - të krijojnë dhe zhvillojnë ide pozitive dhe zgjidhje inovative për sfidat e sotme dhe shqetësimet globale. Shkollat mund të mësojnë aftësitë që lidhen me advokimin, fushatën, buxhetimin, ndërtimin e organizatës dhe udhëheqjen, në mënyrë që të lehtësojnë angazhimin. Duke mbajtur parasysh efektin e medias në promovimin e ideologjive ekstremiste, ekspertët bien dakord për nevojën për nxitjen e shkrim-leximit mediatik dhe rritjen e ndërgjegjësimit për përmbajtjen në internet dhe strategjitë online të propagandës ekstremiste. Një mjet shtesë për këtë qëllim është përdorimi i leximeve alternative të cilat ofrojnë narrativa të reja për të frymëzuar mendimin kritik pa imponuar pikëpamje dhe bindje të caktuara. Duke marrë parasysh nevojën e studentëve për pranim nga bashkëmoshatarët, një qasje interesante për parandalimin e radikalizimit është edukimi i bashkëmoshatarëve.

Kjo i referohet qasjes në të cilën të rinjtë udhëheqin diskutime për tema të ndryshme dhe ofrojnë modele autentike për bashkëmoshatarët e tyre, gjë që lehtëson identifikimin dhe inkurajon pjesëmarrjen në këto diskutime (Nordbruch, 2016). Në përgjithësi, shkollat janë një vend i mirë për të rinjtë me prejardhje të ndryshme etnike për të kapërcyer kufijtë etnikë.

Megjithatë, hulumtimi tregon se të rinjtë priren të tërhiqen në grupet e tyre etnike jashtë kontekstit të shkollës. Kontakti ndëretnik çon në ndërveprime pozitive vetëm në kontekste specifike, për shembull nëse grupet janë të barabarta në pozicionin e tyre në hierarkinë e statusit (Pels & de Ruyter, 2012). Për më tepër, arsimi mund të parandalojë radikalizimin përmes Edukimit Global të Qytetarisë (GCED), i cili promovon ndjenjën e përkatësisë ndaj komunitetit global dhe njerëzimit dhe fokusohet në rrënjosjen e respektit për të drejtat e njeriut, drejtësinë sociale, barazinë gjinore dhe qëndrueshmërinë mjedisore, të cilat janë themelore në krijimin e vlerave që ndihmojnë në ngritjen e mbrojtjes së paqes kundër ekstremizmit të dhunshëm.

Vend të ndryshme në të gjithë Europën kanë zhvilluar projekte të shumta duke përfshirë një sërë iniciativash që synojnë shkollat, dhe që shpesh synojnë të krijojnë një ndërgjegjësim për rreziqet e ekstremizmit tek të rinjtë dhe pedagogët, si dhe në zbatimin e qëndrimeve negative ndaj shoqërisë. Një shembull i një initiative është "Nga një ekstrem në tjetrin" në Britaninë e Madhe, e cila konsiderohet si një mjet shumë efektiv për të mësuar fëmijët për rreziqet e ekstremizmit, intolerancës dhe terrorizmit. Një projekt i ngjashëm është "Getting on Together", një program mësimi i bazuar në DVD për shkollat, që i ndihmon mësuesit të kuptojnë se cilët fëmijë mund të jenë të ndjeshëm ndaj ekstremizmit. Projekti është zgjeruar me mbështetjen e qeverisë së Uellsit për një program më të gjerë "Sfidimi i Ekstremizmit" për të rinjtë mbi 11 vjeç deri në moshën madhore që po ofrohet, ndër të tjera dhe për shkollat.

Në Holandë, disa programe janë krijuar për të inkurajuar të menduarit kritik, aftësinë për të dëgjuar dhe vlerësuar objektivist pikëpamjet e kundërta, aftësinë për të shprehur mendimet në një mënyrë jokonfrontuese dhe për t'i lejuar të rinjtë të shprehin në mënyrë të sigurt frustrimet (për shembull, duke shkruar një ese rreth asaj që i zemëroi dhe si duket shoqëria e tyre ideale).

Një nismë e rëndësishme në Danimarkë kanë qenë diskutimet mbi politikën e jashtme daneze në shkollat e mesme, universitete, klube rinore dhe vende të tjera të frekuentuara kryesisht nga të rinjtë. Më konkretisht, zyrtarë të Ministrisë së Jashtme Daneze dhe zyrtarë të tjerë qeveritarë takohen me të rinj dhe shpjegojnë qëndrimet e Danimarkës për çështje të ndryshme të politikës së jashtme. Aktivitetet shpesh përfshijnë shpërndarjen e materialit frymëzues mbi demokracinë dhe edukimin qytetar në shkollat publike daneze, ngritjen e "qendrave qytetare" dhe krijimin e një forumi në internet për të rinjtë mbi demokracinë dhe radikalizimin. (Vidino & Brandon, 2012).

ROLI I UNIVERSITETEVE NË KOHEZIONIN E KOMUNITETIT

Kohezioni i komunitetit nuk është një koncept i ri për arsimin e lartë dhe të mëtejshëm. Në vitin 1997, Dearing Report argumentoi se universitetet duhet ta shohin veten si pjesë e komuniteteve të tyre lokale, duke luajtur "...një rol të madh në formimin e një shoqërie demokratike, të civilizuar dhe gjithëpërfshirëse." krimi dhe intoleranca vunë në dukje gjithashtu rolin më të gjerë të universiteteve brenda zonave të tyre lokale.

Shumë nga universitetet ofrojnë kurse profesionale të cilat nga ana e tyre mbështeten në marrëdhënie të forta me industrinë vendase dhe tërheqin studentë vendas me kohë të pjesshme, të cilët janë gjithashtu banorë vendas. Universitetet po evoluojnë nuk janë thjesht biznese, ato janë bërë pjesë e strukturës sociale dhe ekonomike të një komunitetit. Kjo në vetvete nuk prodhon kohezion të komunitetit, por është një lehtësues... Universitetet duhet të kontribuojnë në mirëqenien ekonomike dhe sociale të zones ku veprojnë.

Disa universitete po përdorin përmbajtjen e lëndëve për të përmirësuar marrëdhëniet lokale. Për shembull, një nga universitetet në Mbretërinë e Bashkuar ka zhvilluar marrëdhënie të forta me forcën e policisë lokale, sepse Kursi i tij i Studimeve Policore ofron trajnime se si të jesh Oficer i Sigurisë në Komunitet. Ata e kanë njohur këtë përfitim dhe e kanë shfrytëzuar në një nivel strategjik, në mënyrë që universiteti dhe forcat policore lokale të gëzojnë një partneritet të hapur për një sërë çështjesh. Universitete të tjera po mendojnë për mënyrat se si mund t'i bëjnë kurset e tyre më të aksesueshme për komunitetet lokale nëpërmjet kurseve bashkëpunëtoresh, kurseve me korrespondencë ose atyre të drejtuara përmes organizatave të komunitetit. Kjo i ndihmon ata të bëhen më të depërtueshëm për komunitetet lokale dhe mund t'i kthejë ato në hapësira të sigurt dhe të besueshme. Disa hapin objektet e tyre për përdorim nga komunitetet lokale dhe në qytetet e vogla dhe zonat rurale universiteti mund të jetë i vetmi pronar i disa objekteve të specializuara.

Disa universitete kanë krijuar programe të zhvillimit të komunitetit për të punuar në partneritet me komunitetet lokale, të tilla si Armagh Venture në Universitetin Roehampton, i cili bashkon studentë shkollash nga të dy anët e ndarjes në Irlandën e Veriut për një javë për të thyer dallimet. Universiteti i Brighton përdori donacione bamirësie për të krijuar programin e Partneritetit të Universitetit të Komunitetit që përfshin akademikë dhe studentë, i cili përfshin përdorimin e sportit për të ri-angazhuar të rinjtë, projektet e të pastrehëve dhe projektet e artit, të gjitha të fokusuar në rigjenerimin e Hastings. Katër universitete me qendër në Mançester së fundmi kanë bashkëpunuar në projekte të rigjenerimit urban të komunitetit, duke përfshirë kohezionin e komunitetit, krimin, shëndetin dhe mirëqenien dhe sipërmarrjen. Projektet u fokusuan në problemet specifike për rajonin dhe u bazuan në supozimin se universitetet kanë një rol të rëndësishëm dhe mund të sjellin ekspertizën e tyre në mënyra që përfitojnë komunitetet lokale.

Klubet Studentore mund të luajnë një rol të rëndësishëm në koordinimin e aktiviteteve të kohezionit të komunitetit në universitete. Klubet studentore duhet të jenë shumë aktive në këtë fushë, duke kërkuar sistematikisht angazhimin e komunitetit duke njohur paralelisht dhe nevojat e anëtarëve të tyre. Ata nuk duhet të jenë të përfshirë vetëm në aktivitete të organizuara (festa dhe karnavale) dhe skema vullnetare, por ishin gjithashtu duhet të jenë pjesë e forumeve lokale, të tilla si ato të krijuara për të trajtuar tensionet midis studentëve dhe vendasve. Burimet për të gjitha këto aktivitete mund të zgjerohen dhe qarkullimi vjetor i përfaqësuesve të zgjedhur e bën të rëndësishme që zyrtarët e universitetit dhe partnerët lokalë të mbajnë marrëdhënie me drejtuesit e përhershëm të Klubeve Studentore për të siguruar vazhdimësinë.

INFORMACION

Prej Dhjetorit 2017 është krijuar në Shqipëri Qendra Kundër Ekstremizmit të Dhunshëm (CVE). Misioni i kësaj Qendre është ngritja e kapaciteteve të aktorëve të ndryshëm të përfshirë në veprimet kundër ekstremizmit të dhunshëm, ruajtja dhe promovimi i vlerave të tolerancës dhe të harmonisë fetare, mbrojtja e të drejtave të njeriut, e shtetit të së drejtës dhe demokracisë, si dhe mbrojtja e shoqërisë shqiptare nga ekstremizmi i dhunshëm.

Për më tepër Qendra Kundër Ekstremizmit të Dhunshëm punon për:

- Forcimin e koordinimit, bashkëpunimit dhe partneritetit në nivel lokal, kombëtar dhe ndërkombëtar, ndërmjet agjencive qeveritare, organizatave joqeveritare, sektorit privat, komuniteteve fetare dhe mediave, në identifikimin dhe zbatimin e ndërhyrjeve efektive;
- Inkurajimin e hulumtimit vendor si mjet për të kuptuar kushtet, faktorët dhe shkaqet që nxisin radikalizimin që mund të kalojë në dhunë dhe qëndresën e komunitetit ndaj ekstremizmit të dhunshëm;
- Forcimin e qëndresës së komunitetit dhe zvogëlimi i tërheqjes ndaj radikalizimit dhe ekstremizmit të dhunshëm nëpërmjet programeve dhe politikave të arsimit, punësimit dhe parandalimit nga policia në komunitet;
- Uljen e ndikimit të propagandës ekstremiste në rrjetet sociale dhe rekrutimit në internet, duke shfrytëzuar mediat sociale si kanale të komunikimit për të promovuar narrativa alternative dhe mesazhe pozitive.

Qendra CVE synon të bashkëpunojë me aktorët e sektorit publik dhe privat për të ruajtur dhe promovuar vlerat e tolerancës dhe harmonisë fetare, mbrojtjen e të drejtave të njeriut, sundimin e ligjit dhe demokracinë, si dhe ruajtjen e shoqërisë shqiptare nga ekstremizmi i dhunshëm.

Për më shumë informacion vizioni faqen e tyre të website: www.cve.gov.al

REFERENCA

1. "Bašić, J. (2009). Teorije prevencije: Prevencija poromećaja u ponašanju i rizičnih ponašanja djece i mladih [Prevention theories: Prevention of behavioural disorders and risky behaviours of children and young people]. Zagreb: Školska knjiga, 2009"
2. Davies, L. 2008. Educating Against Extremism: Towards a Critical Politicisation of Young People. *International Review of Education*, 55 (2/3), pp. 183-203. doi:10.1007/s11159-008-9126-87USAID, Summary of Factors Affecting Violent Extremism.
3. Davies, L. 2008. Education Against Extremism, Stoke on Trent and Sterling. Trentham Books. <https://www.oise.utoronto.ca/cld/UserFiles/File/DAVIESeducationagainstextremism.pdf>
4. "El-Muhammady, A. (2018). The role of universities and schools in countering and preventing violent extremism: Malaysian experience. In C. Echle, R. Gunaratna, P. Rueppel, & M. Sarmah (Eds.), *Combating violent extremism and terrorism in Asia and Europe: From cooperation to collaboration* (pp. 95-110). Singapore: Konrad-Adenauer-Stiftung, 2018"
5. http://pdf.usaid.gov/pdf_docs/PBAAA929.pdf; Zeiger, S. and Aly, A. 2015. Countering violent extremism: developing an evidence-base for policy and practice. Curtin University, Hedayah.
6. Inter-agency Network for Education in Emergencies [INEE]. (2017). INEE thematic paper - An introduction to education and preventing violent extremism. Retrieved from http://s3.amazonaws.com/inee-assets/resources/INEE_Thematic_Paper_-_education_and_PVE.pdf
7. Nordbruch, G. (December 12, 2016). The role of education in preventing radicalisation. RAN Centre of Excellence.
8. OSCE (2013). Youth Engagement to Counter Violent Extremism and Radicalization that lead to Terrorism - Report on findings and Recommendations. E aksesueshme online në: <https://www.osce.org/files/f/documents/c/b/103352.pdf>
9. OSCE (2020). Rehabilitimi dhe riintegrimi jashtë konteksit të burgut për parandalimin dhe kundërvënien ndaj ekstremizimit të dhunshëm dhe radikalizimit që cojnë në terrorizëm - Udhëzësues për politikëbërësit dhe ofruesit e shërbimëve në Evropën Juglindore. E aksesueshme online në: <https://www.osce.org/files/f/documents/b/0/467055.pdf>
10. OSCE (2020). Rehabilitimi dhe riintegrimi jashtë konteksit të burgut për parandalimin dhe kundërvënien ndaj ekstremizimit të dhunshëm dhe radikalizimit që cojnë në terrorizëm - Udhëzësues për politikëbërësit dhe ofruesit e shërbimëve në Evropën Juglindore. E aksesueshme online në: <https://www.osce.org/files/f/documents/b/0/467055.pdf>
11. Pels, T., & de Ruyter, D. J. (2012). The influence of education and socialization on radicalization: An exploration of theoretical presumptions and empirical research. *Child & Youth Care Forum*, 41(3), 311-325.
12. Plan of Action to Prevent Violent Extremism. Report of the Secretary-General (A/70/674) http://www.un.org/en/sc/ctc/docs/2015/SCR%202178_2014_EN.pdf United Nations Security Council Resolution 2178, adopted in September 2014
13. Qendra e Koordinimit Kundër Ekstremizimit të Dhunshëm, Ministria e Arsimit Rinisë dhe Sporteve dhe Save the Children (2020). Broshurë informuese për mësuesit "Mësuesi dhe shkolla aktorët kryesorë në parandalimin e ekstremizimit të dhunshëm". E aksesueshme online në: https://cve.gov.al/wp-content/uploads/2022/01/Brochure-permesues_Save-the-Childre_alb.pdf
14. The following website provides different examples of violent extremism, www.livingsafetogether.gov.au
15. UNESCO (2016). A teacher's Guide on the Prevention of Violent Extremism. E aksesueshme online në: https://en.unesco.org/sites/default/files/lala_0.pdf
16. Vrugtman, L. et al (2021). Ekstremizimi I Dhunshëm në Shqipëri - Vlerësim Kombëtar i nxitësve, formave dhe rreziqeve. Instituti për Demokraci dhe Ndërmjetësim. E aksesueshme online në: https://idmalbania.org/wp-content/uploads/2021/11/Ekstremizimi-i-Dhunshem_AL-2021-online.pdf
17. Wubbels, T., Den Brok, P., Veldman, I., & Van Tartwijk, J. (2006). Teacher interpersonal competence for Dutch secondary multicultural classrooms. *Teachers and Teaching: Theory and Practice*, 12(4), 407-433.
18. www.livingsafetogether.gov.au and www.dhs.gov/topic/countering-violent-extremism

Ky manual është realizuar fal mbështetjes së Global Community Engagement and Resilience Fund (GCERF).

Manuali është hartuar nga ekspertë të Institutit Adriapol, në kuadër të projektit “Parandalimi dhe riintegrimi i sigurt: Një qasje holistike dhe qëndrueshme ndaj ekstremizmit të dhunshëm” zbatuar nga Instituti Adriapol me partner Terre Des Hommes Shqipëri dhe Qendrën Kundër Ekstremizmit të Dhunshëm në Shqipëri (CVE).

